

мейства, а споредъ други сведения — 40,000 жители; тя била и лѣтна резиденция на бератскитѣ и драчки (Дурацо) митрополити. Но ето, появили се кърджалиитѣ, разграбили керванитѣ и всѣли страхъ въ града. Мусакийскиятъ бегъ за защита на града премѣстилъ една орда албански наемници; това, обаче, само ускорило съсипването на града. Следъ 10-годишни грабежи и пожари Мосхополъ изчезналъ отъ лицето на земята. Сега това село е съ около 200 кжци! Жителитѣ се прѣснали по цѣла Албания и Македония; погърченитѣ власи въ Битоля, Прилепъ, Велесъ, Пловдивъ, Одринъ, Сересъ и въ родопска Пещера всички сж мосхополци²¹.

Почти едновременно съ Мосхополъ възникналъ и *Арбанаси*, по гръцки *Ἀρβανιτοχώρη*, по турски *Арнаутъ-кьой*, на едно здраво плоско високо равнище на разстояние $\frac{3}{4}$ часа северо-източно отъ Търново. И тукъ сжщо имаме бързо въздигане, богати търговци, прекрасни манастири, църкви и кжци. Ако се сжди по развалинитѣ, още преди 100 години тукъ е имало до 1000 кжци; сега обитаванитѣ сж само 160, въ това число 38 турски. Арбанаси сжщо е билъ центъръ на пжтуващи търговци, които търгували главно съ добитъкъ съ Влашко. Жителитѣ-преселници главно отъ Епиръ повечето говорили на гръцки; за това свидетелствуватъ многото, но още не напълно събрани надписи. По кжцитѣ тукъ-таме попадатъ гръцки книги, между другото и най-новитѣ копия отъ повестъта за Александра. Епископитѣ търновски, ловчански и русенски, а сжщо и таксидиотитѣ на Синайския манастиръ тукъ имали лѣтната си резиденция. Влашкитѣ Бранковановци произлизатъ отъ Арбанаси; кжцитѣ имъ служатъ сега за лѣтна резиденция на търновския митрополитъ. Много влашки болярски семейства още презъ миналия вѣкъ тукъ сж лѣтували; и до сега още много едноетажни, здраво построени кжци съ сводове и съ камини носятъ имената на Бранковановци, Кантакуzenовци, Филипеско. Въ 1798 г. почти цѣлото Арбанаси било превърнато отъ кърджалии въ купища развалини. Населението избѣгало главно въ Влашко. За сегашнитѣ жители, които, както се разправя, сж повечето преселници отъ Герлово, разказватъ, че по-скоро женитѣ, отколкото мжжетѣ, сж потомци на старитѣ жители на града; впрочемъ не отдавна умрѣлъ единъ старъ човѣкъ, който говорѣлъ само по гръцки. Въ семействата говорятъ на гръцки езикъ съ голѣмъ примѣсъ български и ромънски елементи²².

Селата *Бей-Арнаутъ* и *Кара-Арнаутъ* сж разположени на югъ отъ Разградъ, близо до желѣзопжтната линия отъ Варна за Русе. Жителитѣ, които говорѣли на албански, български, а сжщо и на ромънски, били, както разправя преданието, поселени отъ нѣкой си албански спяхия, разградски губернаторъ, който построилъ тамъ джамия. Тѣ били частъ земледѣлци, частъ скотовѣдци и се ползували съ голѣми привилегии, напр., забранено било да се настаняватъ у тѣхъ войници на квартира. Презъ кърджалийско време повечето отъ тѣхъ се прѣснали по Влашко, въ Шуменъ и Ески-Джумая; но най-голѣма злополука постигнали арнаутитѣ въ 1810 г., презъ време на руската война. И сега още, макаръ и рѣдко, тамъ може да се чуе албанскиятъ езикъ²³.

Крушово, най-новото отъ тѣзи влашки селища, е на шестъ часа западно отъ Прилепъ до една стара крепостъ въ планинската котловина. То било основано въ 1740 г. отъ влашки планинци отъ Николица или Никополъ въ Албания, които, бидейки изгонени отъ албанцитѣ, потърсили прибѣжище най-напредъ въ Битоля, но, бѣгайки отъ тамошната блатиста мѣстность, отишли по-нататъкъ и се поселили въ Крушово. Неизвестна ни е сждбата на този градъ презъ кърджалийско време. Макаръ крушовски търговци дохождали въ Виена и крушовски куюмджии (майстори на сребърни нѣща) пжтували по цѣла Турция, при все това този градъ съ 1400 кжци билъ